

Баніт Ольга Василівна,

доктор педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

МОДЕЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ АНДРАГОГА

Нині намітилася тенденція до створення єдиного освітнього простору як чинника інтеграції різних форм і рівнів професійної діяльності. Ця тенденція тісно пов'язана з реалізацією інноваційного підходу, спрямованого на пошук адекватних способів включення андрагога в освітній процес, який створює сприятливі умови для розвитку його потенційних можливостей. Педагогічне осмислення освітнього простору приводить нас до розуміння того, що активність особистості створює основу для побудови освітнього середовища і його перетворення в освітню практику з метою саморозвитку.

Процеси глобалізації та інтеграції вимагають формування нового контексту освітнього середовища, основу якого складають знання, уміння, навички та особистісні якості як джерело створення сприятливих умов для професіоналізації. Професіоналізація передбачає вдосконалення професіоналізму й неперервний професійний розвиток. У цьому процесі інформаційно-освітнє середовище сприяє формуванню об'єктивної та суб'єктивної готовності андрагога до професійного розвитку.

Аналіз наукової літератури засвідчує наявність чималої кількості досліджень, пов'язаних із формуванням освітнього середовища в закладах освіти різного рівня. Зокрема, нині значна увага приділяється проектуванню шкільного освітнього середовища (Т. Водолазська, Т. Цюман, Н. Бойчук, С. Чопик, Т. Журавель та ін.); проблеми створення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладах професійно-технічної та вищої освіти знаходять розв'язання у працях М. Братко, А. Данилюка, О. Єжової, Е. Заредінової, О. Керницького, О. Ярошинської, та ін.; питаннями

моделювання освітнього середовища займалися В. Ясвін (еколого-особистісна модель), В. Рубцов (комунікативно-орієнтована модель), В. Слободчиков (антрополого-психологічна модель), В. Лебедева, В. Орлов (психодидактична модель), В. Панов (екопсихологічна модель) та ін. Натомість бракує фундаментальних досліджень, присвячених аналізу освітнього середовища як засобу професіоналізації андрагога.

Метою нашої розвідки є окреслення елементів моделі особистого інформаційно-освітнього середовища андрагога, яка б забезпечувала ефективний особистісний і професійний розвиток.

Питання формування особистого інформаційно-освітнього середовища андрагога посідає особливе місце, оскільки його професійний розвиток здійснюється шляхом становлення професійної самосвідомості у прямому зв'язку з індивідуальними характеристиками особистості, що дозволяє усвідомити своє місце в цілісній картині світу. У цьому контексті інформаційно-освітнє середовище виступає як індивідуально особистісна модель, послідовне оволодіння якою дозволяє андрагогу перетворювати себе за допомогою творчої активності, сприяє розвитку здатності й готовності до самоаналізу, самоорганізації, самодіяльності. Зауважимо, що поняття «інформаційно-освітнє середовище» розглядається нами в світлі діяльнісного підходу до процесів взаємодії андрагога з дійсністю і вслід за Е. Зеєром [1, с.207] трактуємо це поняття в таких аспектах:

- а) як прояв всіх освітніх впливів на особистість андрагога, який виступає суб'єктом в освітніх взаємостосунках;
- б) як частина більш широкого соціального простору, що представляє собою освітній континуум;
- в) як цілісність, що забезпечує інтеграцію всіх її проявів на різних рівнях.

При цьому слід мати на увазі, що моделювання інформаційно-освітнього середовища має враховувати зміни в суспільстві, активність андрагога, інтеграцію різних форм освіти (формальної, неформальної, інформальної). Відтак модель інформаційно-освітнього середовища має охоплювати три структурні компоненти як сукупності умов і факторів, що підлягають

проектуванню, моделюванню й експертизі:

1) просторово-предметний компонент, що забезпечує різноманітність просторових умов, пов'язаність функціональних зон, їх гнучкість (можливість оперативних змін), символічну функцію, керованість, індивідуалізацію й автентичність (відповідність життєвим проявам);

2) соціальний компонент, що забезпечує взаєморозуміння й задоволеність суб'єктів навчання, включаючи рольові функції та повагу один до одного, позитивний настрій, згуртованість і доброзичливість;

3) психолого-дидактичний компонент, тобто зміст і методи навчання, обумовлені психологічними цілями побудови освітнього процесу, що забезпечує відповідність цілей навчання, його змісту і методів психологічним, фізіологічним і віковим особливостям андрагога [3, с. 14].

Діяльнісний характер моделювання освітнього простору з акцентом не тільки на результативну, але й процесуальну складові передбачає самопроектування особистого інформаційно-освітнього середовища, що має починатися з самовизначення андрагога щодо процесу свого саморозвитку, в ході якого суб'єкт формує завдання на основі сформульованих уявлень про мету, засоби, критерії освітньої траєкторії і співвідносить їх з діяльністю специфікою особистого освітнього простору.

Тісний взаємозв'язок результативної й процесуальної складових обумовлюється, з одного боку, особливостями регуляції поведінки андрагога, з іншого – специфікою його операційних, просторово-часових та інших характеристик [2, с. 69].. У процесі моделювання особистого інформаційно-освітнього середовища відбувається професійне самовизначення і вироблення особистісної професійної позиції стосовно професійної діяльності. При цьому андрагог перетворює власну діяльність, виступаючи суб'єктом власного розвитку. У такому розумінні інформаційно-освітнє середовище сприяє розширенню досвіду самоосвіти, що базується на цінностях саморозвитку й самореалізації. Виходячи з цього, андрагог повинен опанувати здатністю вибудовувати своє інформаційно-освітнє середовище з урахуванням найближчої зони розвитку.

Таким чином, можемо підсумувати, що інформаційно-освітнє середовище андрагога охоплює систему цілей, змісту, форм, засобів навчання, обумовлену взаємодією суб'єктів освіти, спрямовану на реалізацію особистісного потенціалу з метою саморозвитку. Роль інформаційно-освітнього середовища та його потенціал у професіоналізації андрагога не викликає сумніву. Моделювання цього середовища сприяє формуванню нових способів життєдіяльності, розвитку емоційно-чуттєвої, інтелектуальної, діяльнісної сфер, суб'єктивного досвіду, внутрішніх резервів.

Проблеми моделювання й функціонування інформаційно-освітнього середовища потребують вирішення на рівні когнітивно-змістового, мотиваційно-ціннісного, рефлексивно-оцінного та операційно-діяльнісного компонентів, які визначають вектори професіоналізації андрагога. Залишається відкритим питання про технології створення й функціонування інформаційно-освітнього середовища. Відтак перспективу подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні психологічних та організаційно-педагогічних умов формування інформаційно-освітнього середовища, яке б сприяло ефективній професіоналізації андрагога.

Література

1. Зеер Э.Ф. Образовательная среда колледжа как фактор формирования развивающего профессионально-образовательного пространства студентов. Мир психологии. 2008. № 2. С. 206–210.

2. Ярославова Е.Н., Федотова М.Г. Построение личного образовательного пространства как средство саморазвития будущих профессионалов в иноязычном образовании. Вестник ЮУрГУ. Серия «Образование. Педагогические науки». 67. 2015. Т. 7, № 2. С. 66–73.

3. Ясвин В.А. Образовательная среда от моделирования к проектированию. Москва: Смысл, 2001. 366 с.